

НАУКОВИЙ ВІСНИК

УЖГОРОДСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

№5

Серія
БІОЛОГІЯ

1998

Міністерство освіти України. Ужгородський державний університет

ББК 28.0+72
Н 34

Науковий вісник Ужгородського державного університету
Серія: Біологія, № 5, 1998. — 149 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

- В. І. Ніколайчук** — кандидат біологічних наук (*головний редактор*)
Ю. Ю. Петрус — кандидат біологічних наук, доцент (*заступник головного редактора*)
В. І. Комендар — доктор біологічних наук, професор
В. М. Бровді — доктор біологічних наук, професор
Ю. І. Крочко — доктор біологічних наук, професор
В. В. Моргун — академік НАН, професор
В. Ю. Мандрик — доктор біологічних наук, професор
І. Я. Понін — доктор біологічних наук, професор
Й. Й. Сикура — доктор біологічних наук, професор

Технічний редактор **О. Б. Колесник**

Н 1901000000 - 007 Без оголош.
215 - 98

ISBN 5-7757-0769-9

Зубашкова Н. І. Ріст пагонів, формування листової поверхні та врожайність кущів різних сортів винограду в умовах Ужгородського району Закарпатської області..... 96

Копча Н. М., Кордон Т. І., Помазова В. Б. Вивчення дії пестицидів на ріст представників бактерій родини Enterobacteriaceae..... 98

Куртин Н. П. Насіннева продуктивність колекційних сортозразків та місцевих форм лядвенцю рогатого..... 101

Маргітай Л. Г., Цвілинюк О. М. Порівняльна характеристика вмісту пігментів і білків в листках рослин роду *Sansevieria*..... 102

Надь Б. Б. Накопичення біологічно активних речовин в клонованих рослинах арніки гірської..... 103

Ніколайчук В. І. Охорона довкілля — найважливіше завдання сьогодення..... 104

Ніколайчук В. І. До результатів вивчення успадкування кількісних ознак у лядвенця рогатого та впливу деяких з них на урожай насіння..... 106

Петак Г. М., Бойко Н. В. Вплив бактеріальних культур, здатних до продукування ауксинів, на ростові процеси зернових..... 107

Петросова В. І. Бактеріоцини та плазмкоагулазна активність стафілококів, виділених із різних джерел..... 109

Полик Н. М. Зміна оптичної щільності кори винограду в зимово-весняний період..... 111

П'ясецька—Устич С. В. До проблеми еколого-економічної ефективності використання земельних ресурсів в Україні..... 113

Смужавиця Я. В. До питання впливу хімічних речовин на ростові процеси *Lotus corniculatus* L..... 116

ЗООЛОГІЯ..... 118

Баренблат І. О. До осінньої міграції птахів на Закарпатті..... 118

Горват М. М., Куруц Н. В. Еколого-економічна освіта й виховання — важливий фактор у збереженні біосфери та природного компоненту екосистем Карпат..... 119

Желізвяк П. П. Оздоровлення від гельмінтозів аборигенних коней Закарпаття..... 121

Корчинський О. В. Інтенсивність газообміну у жовтогорлої та польової мишей Українських Карпат..... 122

Крочко Ю. І. Морфо-біологічна характеристика широкоуха європейського (*Barbastella barbastella* Schreber, 1774) в Українських Карпатах..... 125

Куруц Н. В. Морфо-біологічна характеристика бурозубки малої (*Sorex minutus* L., 1766) Закарпаття..... 126

Луговой О. Є., Крочко Ю. І. Зоологічний музей Ужгородського державного університету (сучасний стан, перспективи та проблеми)..... 127

Потіш Л. А. Передвідлітні концентрації лекокових в ранньовесняний та осінній періоди на території Закарпаття..... 129

Фаринець С. І. Основні напрямки екоморфологічних адаптацій личинок тахінів (*Diptera*, *Tachininae*) і віку при освоєнні ними зон мешкання у зовнішньому середовищі..... 131

ЕНТОМОЛОГІЯ..... 134

Горбач М. М., Горбач В. М. Вплив цеолітів на фізичні властивості буроземно-підзолистого ґрунту..... 134

Горбач М. М. Вплив систем утримання в абрикосових садах на фізичні властивості та структурний склад ґрунту..... 135

Добей В., Бондарчук С. Фенологія рівнокрилих бабок (*Odonata*, *Zygoptera*) в умовах Закарпатської низовини..... 137

Заяць В. А. Інтродукція і генофонд кісточкових плодів культур на Закарпатті..... 137

Крочко В. Ю. Біологія семіадалі одинадцятикрапчастої (*Hippodamia (Semiadama) undecimnotata*) в Українських Карпатах..... 138

Махлинець С. С. Інтродукція і сорто випробування *Prunus domestica* L. на Закарпатті..... 140

Мателешко О. Ю. Зоогеографічний аналіз водних жуків (*Coleoptera*) Українських Карпат..... 141

Мірутенко В. В. Фауна *Malachiidae* (*Coleoptera*) Ужгорода та околиць..... 142

Понін І. Я., Сойма Д. Ю. Шкідники та збудники хвороб — одна з причин низької продуктивності присадибних ділянок..... 143

Потіш Н. І. До вивчення роду *Cynips* L. (*Hymenoptera*, *Cynipidae*) галоутворюючих цніпід дуба на Закарпатті..... 144

Рошко В. Г., Грабовський О. В. До питання про забруднення оточуючого середовища іонами металів..... 144

Сікура А. Й., Сікура О. А. Особливості розвитку американського білого метелика в низинній і передгірській зонах Закарпаття (*Huphantria cunea drury*)..... 145

Сікура О. А. Вплив посухи на смертність американського білого метелика (*Huphantria cunea drury*)..... 146

Турис Е. В. Новий вид роду *Rhagonycha* Esch. (*Coleoptera*, *Cantharidae*) для фауни України..... 147

Ходак В. О., Білик П. П. Проблеми вирощування столових сортів винограду в Закарпатті..... 148

Шкірта К. М. Ентомопатогенні бактерії роду *Pseudomonas*..... 149

УДК 595.1.132

І. Я. ПОНІН, Д. Ю. СОЙМА

**ШКІДНИКИ ТА ЗБУДНИКИ ХВОРОБ — ОДНА З ПРИЧИН
НИЗЬКОЇ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРИСАДИБНИХ ДІЛЯНОК**

Вирішуючи проблему по удосконаленню заходів боротьби із золотистою картопляною нематодою, ми регулярно обстежували присадибні ділянки в усіх зонах Закарпатської області. Обстеження проводили, як методом відбору ґрунтових проб, так і візуально, шляхом огляду кореневої системи картоплі і томатів в період їх вегетації.

Поряд з цим нас цікавило питання динаміки цистоутворюючої нематоди в залежності від культур попередників. Все це дало можливість зібрати обширний матеріал про фітосанітарні умови присадибних ділянок.

Щоб бути послідовними, на початку зупинимося на такій хворобі, як глободероз, що викликається карантинним об'єктом — золотистою картопляною нематодою. Осередки паразита поки що зосереджені у гірських населених пунктах Великоберезнянського та Перечинського районів. Не враховуючи карантинних обмежень, прямі збитки із-за зниження урожайності коливаються від 12 до 45 % у залежності від рівня зараження ґрунту. На сьогодні є всі підстави говорити про те, що втрати будуть зростати, так як розширюються площі осередків і зростає рівень інвазійності ґрунту. Однак поруч з цим появляються осередки у низинній зоні. Нами виявлені цисти вздовж залізниці у с. Доманинці, с. В. Геєвці та с. Сторожниця Ужгородського району.

На сьогодні наявні відомості прикордонної інспекції по карантину рослин про завезення інвазійного посадкового матеріалу цистами нематоди в Мукачівський та Берегівський райони. Не виключено, що цисти попали не тільки на поля колективного господарювання, а і на присадибні ділянки.

Існуючі методи не дозволяють виявити початково заражені ґрунти, однак в міру накопичення інфекції через 7–10 років захворювання почне проявлятися.

При візуальному обстеженні посівів картоплі кидаються у вічі незадовільний стан посівів із-за ураження вірусними хворобами (кучерявість та закручування листків), грибними хворобами (рання суха плямистість листя, фітофтороз), бактеріальними хворобами (чорна ніжка).

Аналіз бульб, що нами проводився в попередні роки, свідчить про незадовільний стан, де крім вище перерахованих хвороб, відмічені бульби сильно уражені паршою, ризоктоніозом, раком, стеблевою нематодою; фузаріозною сухою гниллю та іншими їх хворобами.

Вагомий процент хворих рослин відмічено на багатьох присадибних ділянках на капусті білокачанній, кольоровій, кольрабі, які сильно уражені килотою капусти (збудник *Plasmodiophora Brassicae*) із-за високого насичення присадибних ділянок та недотримання сівозмін, стимулюється накопичення інфекції у ґрунті.

У низинних районах, де по межах присадибних ділянок практикують висівати соняшники, відмічено широке розповсюдження і висока шкодочинність заразики (*Ogbonche cumana*). У посівах кукурудзи на багатьох рослинах замість початків утворюються здуття білого кольору, заповнені телеспорами гриба *Ustilago zeae*.

Відомо, що на присадибних ділянках найбільш окультурені та родючі ґрунти, однак вони віддані населенню місті сіл на «вікуп». Зараз площі під такими ділянками значно зростають і, поряд з отриманням великої кількості продукції, значно підніметься об'єм витрат на боротьбу із шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин. Тепер така робота, з відомих причин, практично не проводиться.

І тому в умовах земельної реформи назріла необхідність в науковому забезпеченні ведення таких господарств, удосконалювати для них технологію вирощування культур та пропонувати їм найбільш стійкі до хвороб і шкідників та перспективні сорти.

На сьогодні, з присадибних ділянок у республіці збирають біля половини валового збору урожаю картоплі і більше 80 % усіх овочів. І тому затрати закладені у присадибні ділянки, окупляться дуже скоро.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рекомендации по выявлению и меры борьбы с очагами глободероза картофеля. — М., 1986.
2. Справочник по защите растений. Под ред. Б. М. Литвинова. — Х. Прапор, 1989.